

ОСОБЛИВОСТІ ПОГОДЖЕННЯ ДОГОВОРІВ ПРО ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ

Богдан Падучак,
*завідувач сектору використання та передачі прав
інтелектуальної власності НДІ інтелектуальної
власності НАПрН України, кандидат юридичних наук*

У статті визначено суб'єктів трансферу технологій, проаналізовано порядок погодження договорів про трансфер технологій, створених за державні кошти, і які передаються нерезидентам, а також договорів про ввезення в Україну (закупівлю) технологій за державні кошти. Визначено критерії проведення державної експертизи таких технологій, виявлено позитивні та негативні моменти таких форм державного регулювання сфери трансферу технологій.

Ключові слова: договір, трансфер технологій, погодження трансферу технологій, державні кошти

Постановка проблеми. Сьогодні економіка провідних держав світу ґрунтується на ефективному використанні власного інтелектуального капіталу. Для сучасної України вкрай важливо обрати інноваційний шлях розвитку не лише декларативно, а втілити його на практиці. Стати високорозвинутою державою можливо за допомогою різних механізмів, утім рушійною силою в цьому аспекті є дієва інноваційна політика держави. При цьому відносини у сфері трансферу технологій, створених за державні кошти, є важливою складовою інноваційного процесу. Результати наукових досліджень вітчизняних учених є конкурентоздатними на світовому ринку, проте існує проблема щодо створення належних механізмів поширення цих знань. Зважаючи на останні новели чинного законодавства України у сфері трансферу технологій, сьогодні недостатньо уваги приділено дослідженню питання погодження передачі технологій, створених за державні кошти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сфера інтелектуальної влас-

ності загалом і відносини щодо трансферу технологій, зокрема, є об'єктом досліджень у працях багатьох вітчизняних правників, економістів, іноземних науковців. Протягом останніх років передачі технологій як невід'ємній складовій інноваційного процесу присвячені наукові роботи О. Орлюк, Г. Андрощука, О. Бутнік-Сіверського, О. Сімсон, Т. Тошіко та ін.

Метою дослідження у цій статті є розкриття порядку погодження договорів про трансфер технологій, створених за державні кошти та які передаються нерезидентам, і договорів про ввезення в Україну (закупівлю) технологій за державні кошти, а також пошук шляхів вирішення проблем у досліджуваному питанні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основним юридичним фактом, який є підставою виникнення цивільних прав і обов'язків загалом та у сфері трансферу технологій, зокрема, є договір. Як справедливо зазначає відомий український цивіліст Я. Шевченко, «договори відкривають

простір для визначення волі сторін у правових нормах, зосереджених у них, регламентуючи відповідні права та обов'язки» [1, 247].

Під трансфером технологій розуміють передачу наукових і науково-прикладних результатів, об'єктів права інтелектуальної власності чи ноу-хау, що оформлюється укладенням між фізичними та/чи юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким устанавлюються, змінюються чи припиняються майнові права й обов'язки щодо зазначених об'єктів цивільного обороту.

Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [2] (надалі — Закон) містить широкий перелік суб'єктів цього процесу та виходить з прийнятого у вітчизняному законодавстві підходу щодо постановки першочергово органу державної влади, наділеного відповідною компетенцією [3, 6].

Так, за змістом ст. 3 Закону суб'єкти трансферу технологій можна поділити на такі групи:

- 1) уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій (Міністерство освіти і науки України), уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій (Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України^{*}), інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також Національна академія наук України й національні галузеві академії наук, які беруть участь у закупівлі, передачі та/чи використанні технологій;
- 2) підприємства, наукові установи, організації, вищі навчальні закла-

ди й інші юридичні особи незалежно від форми власності, що створюють і/чи використовують технології та/або їхні складові та яким належать або передаються майнові права на використання об'єктів права інтелектуальної власності, що є складовими технологій;

- 3) фізичні особи, котрі безпосередньо беруть участь у створенні, трансфері та застосуванні технологій та/або їхніх складових, надають необхідні для цього інформаційні, фінансові й інші послуги на всіх стадіях просування технологій і/чи їхніх складових на ринок.

З наведеного переліку суб'єктів вбачається, що Закон робить акцент радше на джерелах таких технологій (у широкому сенсі, зокрема й на фактичному менеджменті), аніж на реципієнтах.

Так, окрім органів державної влади й органів місцевого самоврядування, що формують і реалізують державну політику у сфері трансферу технологій, до суб'єктів передачі технологій Закон відносить державні наукові організації. Це, зокрема, Національна академія наук України — вища наукова організація України, що організує та здійснює фундаментальні і прикладні дослідження з найважливіших проблем природничих, технічних і гуманітарних наук, а також координує здійснення фундаментальних досліджень у наукових установах і організаціях незалежно від форм власності. До учасників процесу передачі технологій Закон відносить також національні галузеві академії наук (Національну академію аграрних наук України, Національну академію медичних наук України, Національну академію педагогічних наук України, Національну академію правових наук України, На-

^{*} У зв'язку з реорганізацією Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України (Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2014 року № 255) правонаступником його прав і обов'язків у сфері наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є Міністерство освіти і науки України.

ціональну академію мистецтв України), котрі координують, організують і проводять дослідження у відповідних галузях науки й техніки. Державні наукові організації нарівні з іншими головними розпорядниками бюджетних коштів, виступають замовниками НДДКР, що фінансуються за рахунок коштів Державного бюджету України.

Суб'єктами трансферу Закон визначає також юридичних осіб незалежно від форм власності, що створюють, використовують технології та яким належать майнові права на використання об'єктів інтелектуальної власності, що є складовими технологій.

Окреме місце у складі учасників цих відносин Закон надає фізичним особам, які беруть участь як у створенні технологій (творці об'єктів права інтелектуальної власності), так і в їх передачі та застосуванні шляхом надання послуг різного характеру (інформаційних, консультаційних, фінансових тощо).

Щодо реципієнтів трансферу технологій, то, відповідно до положень п. 2 ч. 1 ст. 3, ч. 6 ст. 11 Закону, ними можуть бути як юридичні особи-резиденти незалежно від форми власності, так і юридичні особи-нерезиденти. Крім того, враховуючи визначення поняття «трансфер технологій» (п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону) реципієнтами в цій сфері договірних відносин можуть бути також фізичні особи.

До форм договорів про трансферу технологій загалом висуваються такі ж вимоги, як і до будь-яких інших цивільно-правових договорів у сфері права інтелектуальної власності. Вони мають укладатись у письмовій формі. Законом не передбачено їх обов'язкове нотаріальне посвідчення, хоча це може бути здійснено за домовленістю сторін.

Утім для певної категорії зазначених договорів передбачена процедура погодження трансферу технологій. Таке погодження здійснюється з метою забезпечення розвитку національного промислового та науково-технічного по-

тенціалу, його ефективного використання для виконання завдань соціально-економічного розвитку держави й забезпечення технологічності виробництва вітчизняної продукції з урахуванням світового досвіду, можливих соціально-економічних, технологічних і екологічних наслідків від застосування технологій, сприяння розвитку виробництва, в якому використовуються новітні вітчизняні технології.

Так, процедура погодження передбачена для договорів про передачу технологій, що створені чи придбані з використанням коштів Державного бюджету України (державних коштів) і які передаються юридичним особам, зареєстрованим в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства (ст. 15 Закону).

Крім цього, погодження здійснюється під час ввезення в Україну технологій, придбання яких передбачається за державні кошти (ст. 17 Закону). Таке погодження здійснюється з метою запобігання ввезенню морально застарілих технологій і таких, які можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу чи здоров'ю людей, а також контролю за впровадженням ввезених технологій.

Рішення щодо погодження трансферу технологій у зазначених двох випадках приймає Міністерство освіти і науки України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Втім на сьогоднішній день відповідний порядок не затверджено.

Обов'язковою умовою погодження є проведення державної експертизи технологій, висновок якої є підставою для прийняття відповідного рішення Міністерство освіти і науки України.

Державна експертиза технологій має проводитися відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну експертизу» з урахуванням особливостей, визначених ст. 14 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Метою проведення дер-

жавної експертизи є визначення економічної доцільності та корисності для держави і суспільства впровадження технологій з урахуванням можливих екологічних і соціально-економічних наслідків від їх застосування.

Державна експертиза технологій здійснюється експертною організацією на підставі таких документів:

- техніко-економічне обґрунтування можливості їх використання на території України чи передачі майнових прав на них за межі України;
- звіт про патентно-кон'юнктурні дослідження та патентний формуляр.

Під час проведення державної експертизи технологій, придбання (ввезення) яких передбачається за державні кошти, обов'язково визначаються:

- технологічний рівень і новизна технологій, їхніх складових та обладнання;
- орієнтовна ринкова ціна технології та обладнання чи розмір плати за їх використання;
- конкурентоспроможність технологій і продукції, що буде виготовлена із застосуванням цих технологій;
- патентна чистота технологій, їхніх складових;
- відповідність технологій нормам техногенної та екологічної безпеки, технічного регулювання, міжнародним і національним стандартам.

При цьому встановлюється відповідність технологій і обладнання, що ввозяться в Україну, таким вимогам:

- спрямованість на виробництво нової продукції чи на вдосконалення вже наявної;
- забезпечення технологічності виробництва продукції, зниження його витратності, енерго- та матеріаломісткості;
- забезпечення використання місцевих матеріальних і людських ресурсів;
- відсутність в Україні таких технологій вітчизняного походження

чи перевищення технологічних показників існуючих технологій вітчизняного походження;

- відсутність у базі даних уповноваженого органу інформації про аналогічну вітчизняну технологію та їх розробників і постачальників.

Під час проведення державної експертизи технологій, створених або придбаних за державні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям чи особам без громадянства, обов'язково визначаються:

- технологічний рівень і новизна технологій, їхніх складових та обладнання;
- конкурентоспроможність технологій і продукції, що буде виготовлена із застосуванням цих технологій.

Якщо під час державної експертизи технологій буде виявлено запатентовані об'єкти, майнові права інтелектуальної власності на які планується передати для використання за межами України, та встановлено, що в державі, де їх буде використано, не забезпечується захист таких прав, особа, котрій належать ці права та яка надає ліцензію на використання запатентованих складових технологій, зобов'язана вжити заходів для належного захисту зазначених прав у державі, де їх буде використано, відповідно до міжнародних вимог.

Міністерство освіти і науки України приймає рішення щодо погодження ввезення в Україну технології, придбання яких передбачається за державні кошти, та щодо погодження трансферу технології, створених або придбаних за державні кошти, юридичним особам, які зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям, або особам без громадянства на підставі висновку державної експертизи технології.

Юридична особа чи фізична особа-підприємець може укласти договір про ввезення в Україну технологій

чи про трансфер відповідних технологій лише в разі отримання погодження Міністерства освіти і науки України на таке ввезення або трансфер. Тобто в разі відмови у погодженні ввезення чи трансферу технології договір про її ввезення в Україну або трансфер не укладається.

Зазначені форми державного регулювання сфери трансферу технологій мають на меті збільшення частки українських товарів і послуг на світовому ринку високотехнологічної продукції, збільшення відсотку приросту ВВП від інноваційних досягнень. При цьому, як справедливо зазначає О. Сімсон, «інноваційна політика повинна будуватися на основі гармонійного поєднання публічних і приватних інтересів, а регулювання відбуватися за рахунок оптимального балансу регуляторних і ринкових важелів» [4, 87].

Висновки. На нашу думку, існування досліджених у цій статті інструментів регулювання сфери трансферу технологій навряд чи приведе до поліпшення бізнес-клімату або до збільшення інвестицій у нематеріальні активи. Дозвільний характер укладення таких видів договорів на підставі висновків державної науково-технічної експертизи не застосовується ні в

США, ні в ЄС, які є стратегічними партнерами України. Незважаючи на те, що законодавчі норми щодо обов'язкового погодження деяких видів договорів про трансфер діють більш ніж 2 роки, сьогодні урядом не прийнято відповідного порядку вчинення такої процедури. Фактично, вітчизняні учасники інноваційного процесу позбавлені легальної можливості імпортувати (закуповувати) за державні кошти технології чи експортувати технології, що створені або придбані за державні кошти. Вирішення цієї проблеми лежить у площині або скасування відповідних законодавчих норм, або заміни їх положеннями про реєстрацію таких договорів у Міністерстві освіти і науки України з можливістю їх перевірки на дотримання всіх істотних та обмежувальних умов, що вже закріплені в Законі. ♦

Список використаних джерел

1. Шевченко Я. М. *Вибрані праці (1964–2012 роки) / вступне слово акад. Н.С. Кузнецової; відп. ред. Р. О. Стефанчук.* — К. : Асоціація цивілістів України; Одеса : Центр досліджень права ім. Савіньї; Кам'янець-Подільський : Рута, 2012. — 404 с.
2. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 року № 143-V (зі змінами) // *Відомості Верховної Ради України (ВВР).* — 2006. — № 45. — Ст. 434.
3. Орлюк О. П. *Деякі аспекти застосування Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» / О. П. Орлюк // Теорія і практика інтелектуальної власності.* — 2006. — № 5 (31). — С. 3–10.
4. Сімсон О. Е. *Державно-приватне партнерство як пріоритетний механізм реалізації сучасної інноваційної політики України / О. Е. Сімсон // Інноваційна політика та законодавство в Європейському Союзі та Україні: фор-*

мування, досвід, напрямки наближення: матеріали Міжнародного симпозиуму (Київ, 02–03.06.2011 року). — К., 2011. — С. 87–91.

Надійшла до редакції 25.11.2014 року

Падучак Б. Особенности согласования договоров о передаче технологий. В статье определены субъекты трансфера технологий, проанализирован порядок согласования договоров о трансфере технологий, созданных за счет государственных средств и которые передаются нерезидентам, а также договоров о ввозе в Украину (закупке) технологий за счет государственных средств. Определены критерии проведения государственной экспертизы таких технологий, выявлены положительные и отрицательные стороны обозначенных форм государственного регулирования сферы трансфера технологий.

Ключевые слова: договор, трансфер технологий, согласование трансфера технологий, государственные средства

Paduchak B. The features of approval of technology transfer agreements. This article focuses on study the main forms of state regulations of technology transfer (TT) in Ukraine. TT means transfer of scientific and applied results, objects of intellectual property rights and know-how, that is made by drawing up bilateral or multilateral agreement between individuals or legal entities according to which rights and responsibilities concerning these objects are established, changed or terminated.

The Law of Ukraine «On the State Regulation of Activity in the Sphere of Technology Transfer» provides that state institutions and state entities need to get a permission from Ministry of Education and Science of Ukraine to conclude TT agreement in such cases: when technology procured by the state budget or when technology, created or acquired for the state budget, transferred to legal entities registered in other countries or individuals – foreigners or stateless persons. The Law envisages performance of state expertise of such technologies. And the conclusion of inspection is the basis for granting the approval of Ministry of Education and Science of Ukraine to conclude TT agreement.

It is emphasized that enshrined form of regulation of technology transfer is unlikely to succeed to improve the business climate or increased investments in intangible assets. Permissive nature of concluding such kinds of agreements on the ground of state expertise is unusual for US and EU legislation.

Despite the fact that the legislative provisions for the mandatory approval of certain types of technology transfer agreements are in force more than two years, the government hasn't developed appropriate procedure of such approval. Actually, domestic participants of innovation process denied legal possibility to import (buy) technology for public funds or export technologies created or purchased with public funds.

It is concluded that the solution to this problem lies in the plane or the cancellation of the relevant legal provisions or replacement them on the provisions of the registration of such agreements by Ministry of Education and Science of Ukraine with the ability to check for compliance with all essential and restrictive conditions of TT agreements that are enshrined in the Law «On the State Regulation of Activity in the Sphere of Technology Transfer».

Key words: agreement, technology transfer, approval of technology transfer agreements, public funds